

MARSHALL BERMAN • **Marksizmler Maceram**

MARSHALL BERMAN 1940'ta New York'ta doğdu. Bronx High School of Social Science'ta, Columbia, Oxford ve Harvard üniversitelerinde okudu. 1960'ların sonundan itibaren New York Kent Üniversitesi'nde (City University) siyaset felsefesi ve kentleşme dersleri veren Berman, *Dissent* dergisinin yayın kurulunda yer aldı ve *The Nation*, *The New York Times Book Review*, *Bennington Review*, *New Left Review*, *New Politics* ve *Village Voice Literary Supplement* dergilerine düzenli olarak yazdı. 2013'te hayatını kaybetti. Kitapları: *Katı Olan Her Şey Buluşuyor*, çev. Ümit Altuğ - Bülent Peker, İletişim Yayınları, 1999; *On the Town: One Hundred Years of Spectacle in Times Square*, Random House, 2006; *New York Calling: From Blackout to Bloomberg* (der. Brian Berger'la birlikte), Reaktion Books, 2007; *Özgünlüğün Politikası, Radikal Bireycilik ve Modern Toplumun Ortaya Çıkışı*, çev. Nursel Yıldız, Sel Yayıncılık, 2011.

Adventures in Marxism

© 2003 Marshall Berman c/o Georges Borchardt, Inc.

Kesim Telif Hakları Ajansı

İletişim Yayınları 1073 • Politika Dizisi 50

ISBN-13: 978-975-05-0324-5

© 2005 İletişim Yayıncılık A. Ş.

1-3. BASKI 2005-2014, İstanbul

4. BASKI 2017, İstanbul

EDITÖR Asena Günal - Bağış Erten

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hasan Deniz

DÜZELTİ Serap Yeğen

BASKI Sena Ofset · SERTİFİKA NO. 12064

Litros Yolu 2. Matbaacılar Sitesi B Blok 6. Kat No. 4NB 7-9-11

Topkapı 34010 İstanbul Tel: 212.613 38 46

CİLT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 11935

Mahmutbey Mahallesi, Deve Kaldırım Caddesi, Gelincik Sokak,
Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 10721

Binbirdirek Meydanı Sokak, İletişim Han 3, Fatih 34122 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

MARSHALL BERMAN

Marksizmle Maceram

Adventures in Marxism

ÇEVİREN *Aylin Ülçer*

Not: Metin içindeki asteriksli (*) tüm dipnotlar çevirmene aittir.

Babam Murray ve oğullarım Eli ve Danny için

İÇİNDEKİLER

Önsöz	9
GİRİŞ	
<i>Bir Mikstir Kaptırmış Gidiyoruz:</i>	
<i>Marksizm Maceraları</i>	13
<i>1. Kazaska Oynayan Marx ve Bitmeyen Dansı</i>	35
<i>2. Özgürlük ve Fetişizm</i>	57
<i>3. Aynı İstasyonda Bekleye Kalmak</i>	77
<i>4. Studs Terkel: Duvar Resminde Yaşayan Bir Düş</i>	85
<i>5. Kapital'deki İnsanlar</i>	101
<i>6. Katı Olan Her Şey Buharlaşıyor:</i>	
<i>Marx, Modernizm ve Modernleşme</i>	113
<i>7. Sokağı Okuyabilmek</i>	183
<i>8. Paris'ten Gdansk'a</i>	203
<i>9. Georg Lukács'ın</i>	
<i>Sınırları Zorlayan Cüretkârlığı</i>	215
<i>10. Isaac Babel: Barbarları Beklerken</i>	245
<i>11. Meyer Schapiro: Öznenin Varlığı</i>	261
<i>12. Walter Benjamin: Şehirdeki Melek</i>	279
<i>13. Hayaletin Şarkısı</i>	299

Önsöz

*Marx bugünleri görüyorsa eğer
Mezarında ters dönüyordur.*

RANDY NEWMAN

Verso yayınevinden Colin Robinson, bana böyle bir derleme yapmayı ilk teklif ettiğinde, önerisine biraz kuşkuyla yaklaşmıştım. Marx ve Marksizm üzerine iyi yazılar yazmış olduğumu biliyordum ya bunlardan ciddi bir kitap çıkıp çıkmayacağından tam anlamıyla emin değildim. Otuz yılı aşkın süredir birikmiş olan bir yığın makalem, bir yığın eleştiri yazım vardı ortada. Ama şöyle bir bakınca, bir araya geldiklerinde hiçbir şey ifade etmeyecek bölük pörçük işler yığımı gibi göründüler gözüme. Aklıma takılan sonsuz sayıda soru vardı: Neden şu makale bu kadar kısa? Şu niye uzun? Neden Adorno ile Marcuse'u değil de Lukács ile Benjamin'i tartışıyorum? Neden Brecht'in değil de Babel'in üzerinde duruyorum? Neden kitle kültürü üzerine bir şeyler yazmamışım? Neden analitik Marksizmden tek satır olsun bahsetmiyorum? Ya postmodernizmi neden hiç ele almamışım? (vs. vs.)

Bu sorulara getirebildiğim cevaplar çoğun rastlantısal olmaktan öteye gidemiyordu. Bu *işlerin* hemen hepsini, editörlerden gelen talep üzerine ısmarlama olarak, üç aşağı beş yukarı onların öngördüğü uzunlukta (gerçi her seferinde onlara istediklerinden *daha uzun*, *daha kapsamlı* yazılar vermiştim) ve biçimde yazmıştım. Bu yüzden de kafamı kurcalayan bu so-

ruhlara verdiğim cevaplar bana, son derece acınası geldi. Bu yaşına kadar, kitap denen şeyin organik bir bütünlüğe sahip olması, yazarın ruhunun derinliklerinden fıskırması gerektiğine inanmıştım. Bana bu hissi tamı tamına vermiş olan bir kitap yazmışlığım da vardı: *Katı Olan Her Şey Buharlaşıyor: Modernite Deneyimi*. Bu hissi yeniden duymaz olduğumda, yeni başka kitap da yayınlamamıştım.

Bir şeyler yazmıyor değildim. Aslında yazmaya hiç ara vermedim; ne var ki, yazıp çizdiğim şeyler “kitap” payesini hak edecek denli büyük ya da derinlikli görünmüyordu gözüme. Ancak yıllar geçip gidince, bu idealizm de giderek aptalca bir tavır gibi gelir oldu bana; kendimi bir köşeye atmış olduğum duygusuna kapıldım. Oysa, iyi kitapların da bin türlü farklı çeşidi olabileceğini bilecek kadar okumuşluğum vardı. Bir yazar, *her şeyi* söylemeden de bir şeyler söylüyor olabilirdi. Bir kitabın iyi olabilmesi için illa da bütünlüklü olması gerekmez; hatta onu zoraki bütünlüklü kılmaya yönelik girişimler de Prokrustes’in korkunç marifetlerinden farksız olabilir. Ömrünün yarısını *Kapital*’i bütün kılmaya adayan ve ancak aradan on beş yıl geçtikten sonra bu uğraşına bir felaket gözüyle bakan olan (ki o zaman dahi durmayı becerememişti) Marx’tan bu anlamda ders almış olmam gerekmez miydi?

Siyaset ve kültür üzerine yazan bir yazar olarak, söz konusu bu bütünlük açlığının asri zamanları nasıl felaketlere sürüklediğini gayet iyi biliyordum; o açlığın kendi içimi de kavurduğunu hissediyor, bana hiçbir faydasının dokunmadığını görebiliyordum. Peki nasıl üstesinden gelebilirdim onun? Kendi kendime telkinde bulunarak fikrimi değiştirmeye çalıştım. Kitabı bir söyleşi ve etkileşim biçimi olarak düşünmeye çabaladım. Bu nitelikleri taşıyan kitabın okurları, kitapta bir eksiklik görmeleri hâlinde bunu dile getirirler, böylece ben de *başka* kitaplar yazarak onlara cevap verebilirdim. Ya da demek istediğimi yanlış anlarlar, ben de merakımı daha açık, daha keskin, daha canlı bir biçimde anlatabilmek amacıyla yeni kitaplar yazar, bir dahaki sefere beni doğru anlamalarına çalışırdım. Aramızdaki metabolizma da, bu etkileşimimizin böyle

böyle sürüp gitmesini sağlardı. Bütünlük meselesine gelince, ancak allaha mahsus olduğunu düşündüm onun - On Emir'in dahi anlaşılması yolunda yeni yeni tefsirlere ihtiyaç duyulmuyordu muydu sanki? Sonra bunca etkileyici olan modern sanatın gerçekte parçalara ve çoklu perspektiflere dayalı bir sanat olduğu geçti aklımdan. "Bu gerekçeler yeter de artar" diye geçirdim içimden.

1998 sonbaharında, beynimde bir ışık çaktı: Kitabın adını da bulmuştum, MARKSİZMLE MACERAM. İşte dağınık ve kopuk görünen o yığını bir arada tutacak bağ, bu isimde gizliydi. Marksizmi özel bir insanî deneyim olarak yansıtıyor; onun sıradan hayattan ne denli farklı farklı, ne denli keyifli, özgürleştirici, heyecan verici, öte yandan ne denli sorunlu, korkunç ve tehlikeli bir deneyim olduğunu akla getiriyordu bu isim. Aynı zamanda açık uçluydu da: Yeni Marksist maceralara gebe olan bir geleceği düşündürüyordu. Bu ismi de bulduğuma göre, belki artık kitabımı dünyaya açmaya, işi olacağına bırakmaya hazırdım.

Şimdiyse, bu noktaya gelmeme yardımı dokunan onca harika insandan anımsayabildiklerime teşekkürlerimi sunmak isterim. Başta bu insanların her biriyle olan ilişkiyi uzun uzadıya anlatmayı düşünüyordum, ama sonra, bu kitabın yakın bir zamanda çıkmasını gerçekten istiyorsam onların yalnızca isimlerini anmakla yetinmek zorunda olduğumu fark ettim. Unuttuğum birçok değerli isim olduğunu biliyorum; bile bile anmadıklarım da olmuştur tabii. Her şeye rağmen hatırlayabildiğim isimler şunlar: Jacob Taubes, Meyer Schapiro, Isaiah Berlin ve Irving Howe; Georges Borchardt, Jerry Cohen, Todd Gitlin, Bob Christgau, Carola Dibbell; Elsa First, Lenny Krieger, John Leonard, Steve Lukes, Bert Ollman, Jim Hoberman, Colin Robinson, Andrea Simon, Josh Wilner, Jeff Nichols; Michel Radomisli, Trude Pollock, Irene Javors ve Magdalena Berenyi; Michelle, David ve Steve Nathan. Sonra, New York Kent Üniversitesi'ndeki tüm öğrencilerim ve öğretim üyesi arkadaşlarım; Guggenheim ve Rifkind kuruluşları ve NEH; Morningside Montessori'deki yediden yetmiş yediye herkes; Dis-

sent ve *Nation* dergilerindeki tüm dostlarım var. Son olarak ise sevgili aileme, anneme ve babama (bu kitap sayesinde nihayet onları anmanın bir yolunu bulmuş oldum), Didi ve Jon'a, Eli ve Danny'ye, Idie ve Mia'ya, Marvin ve Debbie'ye ve her şeyden önemlisi de yalnızca söyleşideki ortağım olmakla kalmayıp göğümü ısıtan ve hayatımı dolduran Shellie'ye teşekkürü bir borç bilirim.

NEW YORK CITY,
HAZİRAN 1999